

ارتباط بین انسان و آسمان از منظر اسلام

جواد دیواندری^۱، انسیه استادغفاری^{۲*}

۱- استادیار گروه معماری دانشکده معماری و هنر، دانشگاه کاشان

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه کاشان

چکیده

از دیدگاه اسلام، ارتباط انسان با طبیعت در میان ارتباطات چهارگانه‌ی انسان (با خود، خدا، انسان‌های دیگر و طبیعت) از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. قرآن کریم به عنوان مرجع اصلی دین اسلام همواره از طبیعت و شناخت آن سخن می‌گوید. در عصری که توسعه فن‌آوری و استفاده فزاینده از طبیعت منجر به گسترش آلودگی در آن و از دست رفتن منابع طبیعی و حتی ایجاد ضایعاتی در فضا (مانند رخنه دار شدن لایه ی اوزون) شده است، شنیدن نوای دوستی با طبیعت و هماهنگی با آن، می تواند بسیار دلنشین باشد. گرچه جهان امروز در صدد استیلا بر طبیعت است، اما مکاتب عرفانی همسازی با آن و بهره مندی صحیح از آن را به انسان می‌آموزند. از این رو آسمان نیز، به عنوان بخش عظیم و پیچیده‌ای از طبیعت، نیازمند توجه خواهد بود. چنانچه گذشتگان ما نیز به رابطه‌ی بین انسان و آسمان توجه بسیار معطوف داشته‌اند. در این پژوهش برآنیم تا اهمیت آسمان از دیدگاه اسلام و لزوم برقراری ارتباط و تفکر بر روی این پدیده‌ی عظیم الهی را روشن کنیم. بنابراین با استفاده از روش مطالعات کتابخانه‌ای به گردآوری مطالب مختصری پیرامون چیستی آسمان از منظر اساطیر و ادیان کهن و سپس به طور مفصل‌تر از دیدگاه اسلام و قرآن پرداختیم. در قرآن آسمان به عنوان یکی از منابع درک عظمت الهی بیان شده و تفکر و نظاره به آن بسیار سفارش شده است. از طرف دیگر بین بعضی از احکام شرعی اسلامی با نمودهای آسمانی ارتباط وجود دارد که در طول تاریخ اسلام سبب افزایش توجه مسلمانان به شناسایی مطالب نجومی بوده است. اما برخلاف گذشتگان که به آسمان توجه ویژه‌ای می‌بذول داشته‌اند، سبک زندگی انسان معاصر رابطه‌ی بصری بین او و آسمان را بسیار کمرنگ کرده‌است. از این رو به نظر می‌رسد که کاهش این ارتباط می‌تواند یکی از علل افزایش پریشان حالی و دوری از معنویات در انسان معاصر باشد. بنابراین شاید بتوان با افزایش این رابطه و ایجاد امکان نگاه همراه با تفکر بر پرده‌ی وسیع و پر رمز و راز آسمان این خلاء را پر کرد.

واژگان کلیدی: آسمان، آسمان از منظر قرآن، آسمان در اساطیر، ارتباط انسان و آسمان، جدایی انسان و آسمان

مقدمه

انسان از دیرباز نظاره‌گر دنیای شگفت انگیز آسمان بوده و در این ۴۵۰۰ سال همواره مجذوب جلوه‌های این طبیعت فراموش شده گردیده و در پی آن بوده است تا بتواند با آن ارتباط برقرار کند و از آن به عنوان راهنما و آزمایشگاه نجومی بهره ببرد. به عقیده‌ی «واندروران» علاقه و اشتیاق بشر در طول تاریخ برای مطالعه‌ی آسمان می‌تواند ناشی از دو انگیزه باشد: (۱) جذبه‌ی روش ریاضی که تنها از آن راه می‌توان به دانش یقینی دست یافت. (۲) محتوای عالی دانش نجوم، یعنی ازلی و ابدی بودن اجرام سماوی ربانی. (واندروران؛ ۱۶) آنهایی که نسبت به جذبه روش ریاضی حساس‌اند انگشت شمار می‌باشند. اما حیرت از هیبت زیبایی شب پر ستاره از ویژگی‌های همگانی آدم‌هاست.

تاثیر آسمان بر تمامی ابعاد زندگی انسان از گذشته تا به امروز کاملاً روشن است. برای مثال هزاران سال پیش مردم می‌پنداشتند که ستارگان میخ‌های نقره‌ای هستند که بر سقف آسمان کوبیده شده و به خواست خدایان به دور زمین می‌چرخند.